

ROMA ZAMANI VE ÖNCESİNDE ÇIPLAK YUMRUK VE ELDİVENLİ BOKS BEFORE AND DURING ROMAN TIME THE NAKED PUNCH AND WITH GLOVES BOXING

Mehmet İMAMOĞLU*
Osman İMAMOĞLU**

Öz

Bu çalışmada antik çağlarda çıplak yumruk ile yapılan boks sporunda eldiven kullanımı ve değişim aşamalarının araştırılması amaçlanmıştır. Literatür taraması yapılmıştır.

Her türlü eldivenle dövüş için ilk belgeler Minoan Girit uygarlığında görülmüştür. Daha sonra yumuşak kayış olarak adlandırılan bantlar yumruklara ve ön kolların büyük bir kısmına sarılmıştır. Parmaklar dışarıda tutulmuştur. Zamanla bu sargıların yerini daha tehlikeli malzemeler almıştır. Bunlardan biri Roma dönemindeki Ceastus'dur. Ceastus daha sonra tüm yumruk ve ön kolun büyük bir kısmını kaplayan eldiven şekline dönüşmüştür. Antik Olimpiyatların yasaklanmasından sonra tekrar eldivensiz boks yapılmıştır ve daha sonrada bugünkü boks eldivenine benzer eldivenler kullanılmaya başlanmıştır.

Boks faaliyetleri antik çağda önce çıplak yumruk ile başlamıştır, yumruklara deri kayışlar sarılmıştır. Bazen tek el yumruk eldiven kullanılmıştır. Antik Yunan döneminde keskin kayışlar kullanılmıştır. Roma döneminde Ceastus adı verilen daha tehlikeli malzeme eldiven olarak kullanılmıştır. Antik olimpiyatlar ve öncesinden itibaren çıplak el yumruk ve eldiven kullanım şekilleri değişerek bugünkü boks eldivenleri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boks, Yumruk, Eldiven.

Abstract

In this study, it is aimed to investigate the use of gloves and the stages of change in boxing sports made with naked punch before and during Roma times. Literature search was done.

The first documents for fighting with all kinds of gloves have been seen in Minoan Cretan civilization. Later, the so-called soft straps were wrapped around the punches and a large part of the forearms. The fingers were kept out. Over time, these wrapping were replaced by more dangerous materials. One of them was Ceastus during the Roman period. Ceastus then transformed into a glove shape covering the entire punch and a large part of the forearm. After the ancient Olympics were banned again not gloves boxing were and later on gloves similar to today's boxing gloves were being used.

Boxing began with a naked punch before ancient time, with leather straps wrapped around the punch. Sometimes one-handed punch gloves were used. In the ancient Greek era, sharp straps were used. In the Roman period, the more dangerous material called Ceastus was used as a glove. The antique Olympics and bare hand punch and glove usage patterns have changed since the beginning and today boxing gloves have been developed.

Keywords: Boxing, Punch, Gloves.

Giriş

Günümüzdeki boks sporunun uzun bir tarihi geçmişi vardır. Bilinen en eski sporlardan biri olduğu düşünülmektedir. Elbette boks insanın hayatta kalmak için basit bir savunma ve aynı zamanda saldırı mekanizması geliştirmesi gerektiği gerçeğinden ötürü diğer sporlardan çok daha eskidir (Tekin ve ark.,2016). Michigan Üniversitesi'nden Ann Arbor'da Yunan ve Roma tarihi profesörü olan David Potter, boks tarihinin en az 3000 yıl öncesine dayandığını belirtmektedir. Boks, eski Yunan Olimpiyatlarında bir spordur ve Roma İmparatorluğu'nun altında bir festival etkinliği olarak devam etmiştir. Antik dönemlerdeki boks, modern versiyonundan daha risklidir (<https://www.history.com>). Milattan önce 3000'e kadar uzanan antik çağ Mısır eserleri vardır. Etiyopya'da milattan önce 6000 yıllarında erken dönemlerde boks etkinlikleri gerçekleştiğine ilişkin betimlemeler vardır (<http://www.antrimboxing.org>). Boks eldiveni tarihi Milattan önceye kadar uzanmaktadır, ancak modern boks eldivenleri başlangıçta kullanılan çok uzaktır(<https://dundeesport.com>).

Boks sporunun kökenleri antik çağ Mezopotamya'ya dayandırılır. Boks müsabakasına ait ilk resim kabartmalarının milattan önce 3000 yılında Sümerler ve milattan önce 2000 yılında antik Mısır tarafından yapılmış olduğu biliniyor (Kornexl, 2011). Boks ile yeterli bilgiye sahip olduğumuz dönem aslında antik Yunan çağıdır. Eski Yunanlılar, antik boks hakkında çok şey anlayabilmek için çok sayıda yazıt, edebi belge ve sayısız heykel ve amfora bırakmışlardır (Tekin ve ark.,2016). Homeros'un İlyadası bir boks müsabakasına ait detaylı bilgileri içeren ilk belge olma özelliğini taşır. İlyada'ya göre Miken savaşçıları boks sporunun da

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Bölümü, mehmet.imamoglu@outlook.com

**Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi.

içinde bulunduğu yarışmalarda elde ettikleri zaferleri büyük seremonilerle ödüllendirilmiştir. Milattan önce ikinci binyıldan sonraki boks tasvirleri, Asur ve Babil'in Mezopotamya ülkelerinden ve Küçük Asya'dan gelen Hitit sanatındaki rölyeflerde görülür. Erkeklerin boks yaptığını gösteren bir pişmiş toprak kabartma bulunmuştur (<http://www.turkboks.gov.tr>).

Bilgin ve tarihçi Philostratus boksun aslen Sparta'da geliştirildiğini ileri sürmüştür. Erken dönem Spartalılar, boksun onları savaşta kafalarına alacakları kaçınılmaz darbelere hazırladığına inanıyorlardı (Swaddling, 2008). Antik Yunan döneminde boksun ilk izleri Minos ve Miken Uygarlığı döneminde görülmüştür (Tekin ve ark.,2016). Boks sporu ilk defa olimpiik spor dalı olarak milattan önce 688 yılında kabul edilmiştir.

Boks sporunda ortaya çıktığı tarihlerden itibaren antik çağlardaki şeklinde bazı değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikleri boksla ilgili yazılı eserler, toprak kaplar, resimler, vazolar ve amforalar gibi arkeolojik kanıtlardan elde ediyoruz. Bu değişiklikler kurallarda, katılım şartlarında ve kıyafetlerde olmuştur. Ayrıca önceleri çıplak yumrukla dövüş yapılırken daha sonra yumruklar ve etrafları üzerinde değişiklikler olmuş ve en son günümüz boks eldivenleri ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada antik çağlarda çıplak yumruk ile yapılan boks sporunda eldiven kullanımı ve değişim aşamalarının araştırılması amaçlanmıştır.

Boks Sporunun ve Eldivenlerinin Tarihsel Gelişimi Süreci

Boks sporunun tarihi bulunan belgelere göre eski Mezopotamya kültürlerine kadar gider. 1927 yılında Irak'ın başkenti Bağdat'ta yedi bin yıllık olduğu tahmin edilen taş tabletler keşfedilmiştir. Bu tabletler üzerinde iki erkeğin ödüllü bir dövüş için hazırlık yaptığı tasvir edilmektedir (<http://www.turkboks>). Bağdat Müzesi'nde yer alan ve Milattan önce 3000-2340 dönemine tarihlenen, kilden yapılmış bir kabartma üzerinde dövüşen erkek figürleri yer almaktadır (Şekil-1). Eski çağlardaki dövüşlerin en eski tasvirlerinden biri Eshnunna'da (günümüz Tell Asram, Irak), milattan önce üçüncü veya ikinci bin yıla ait iki Mezopotamyalıdan oluşan bir kabartma olarak görülmektedir (<https://ejmas.com>). Irak'ta bulunmuş olan ve boks yapan iki Mezopotamyalı erkeği gösteren ve Milattan önce yaklaşık 2000 yılları civarına tarihlenen pişmiş topraktan yapılmış levha dövüşün bir spor olarak yapıldığına ilişkin en çarpıcı belgedir (Şekil-2). Şekil 2'de iki boksörün sakal bırakmışlardır ve etek giymişlerdir. Kolları bükülmüş ve yumrukları sıkılmıştır. Her biri yumruk atma veya bir darbeyi savuşturmaya hazırdır. Her ikisi de eldiven kullanmamıştır. Fakat her ikisi de muhtemelen anatomik destek için bileğin etrafına bir bant veya sargı sarmıştır. Şekil 1 ve 2'deki tasvirde eldiven kullanılmadan yumrukla müsabakalar yapılmıştır (<http://www.turkboks.gov.tr>).

Başka bir pişmiş toprak tablet, Milattan önce yaklaşık 1200 yıllarında Sinkara'daki (günümüzdeki Tell-Senkereh, Irak) bir mezarda bulunan iki adamı gösterir (Şekil-3). Onlara müzik eşlik etmiştir. Bu nedenle onları müzisyen zannedenler de vardır. Her iki adam da başlık takmış (belki de boks sporuna kask girişi bu çağlara dayanıyor) ve gömlek giymiş fakat boks eldivenleri kullanmamıştır. (<https://kafatopu.wordpress.com>; (<https://ejmas.com>)). Öte yandan, Mısır'da bulunup Milattan önce yaklaşık 1350 yılına ait olduğu sanılan Thebes'in rölyefinde mısırlı boksörler çıplak yumrukla dövüşmüş gibi görünüyorlar (Şekil-4). Bu rölyefte sadece etek giymişlerdir. Bu rölyefteki yumruk atan boksörün garip duruşu bazı akademisyenlerin bu adamların dansçılar olduğunu öne sürmesine sebep olmuştur. Fakat boksörlerin yanındaki kabartma üzerindeki hiyeroglif yazıda «Vur .. vur .. vur!» ve «Kimse sana rakip olamaz!» gibi tezahürat ifadeleri dansçı oldukları düşüncesini çürütmüştür. Bu ifadeler bunların boksör olduğunu göstermektedir (<http://www.hasanmalay.com>;<https://ejmas.com>).

Her türlü eldivenle dövüş için ilk belgeler Minoan Girit'te (Milattan önce 1650-1400) ve Sardinya adasındaki Pardus dağlarında bulunan boks heykelleridir (Milattan önce 2000-1000). Yani ilk deliller Minos Girit ve Sardinya adasında bulunmuştur (<http://www.turkboks.gov.tr>). Minos ve Girit uygarlığı boks eldivenlerini kullanmaya çalışan ilk uygarlık gibi görünüyor. Hagia Triada'dan "Boksör Vazosu" olarak adlandırılan içme kabındaki bir kabartmada, yaklaşık milattan önce 1500 yıllarında savaş, dinsel veya törensel amaçlı boks sahneleri yer almaktadır (Şekil-5). Orijinal vazoda çok büyük hasarlar oluşmasına rağmen resimde; erkeklerin ellerinin arkasını örten, el bileğinden başlayıp bir çeşit kayışla tutturulmuş nesne ile donatılmış görünüyor. Boksörlerin kask ve kol koruyucusu taktığı görülüyor. Bu boks eldivenlerinin, esas olarak fiziksel hasara yol açacak şekilde tasarlanmış bir saldırı silahı olduğu düşünülmektedir.

Girit boksuna ilişkin en ünlü eser Santorini adasında bulunmuştur. Milattan önce 1600 civarına tarihlenen ve "Boks Yapan Gençler/Çocuklar" adı verilen bir duvar resminde boksörlerin yalnızca sağ ellerinde birer eldiven görülmektedir. Girit Adasından iki boksörün resmedildiği bu duvar resminde

kullanılan eldiven ve sporcuların duruşları açısından daha kurallı bir spor anlayışının olduğu söylenebilir (Çokbankır, 2010). Şekil 6'da freskteki hasar eldivenin şekli ve yapısıyla ilgili gerçek bir sonuç çıkarmayı engeller. Saçların uzun olduğu görülmektedir. Eldiven yumruktan itibaren ön kolun yaklaşık üçte biri kadar mesafeyi kaplamıştır. Kaplama bir çeşit bantla, muhtemelen kumaş veya deri ile sarılma şeklindedir. Yumruğun örtüleri antik çağda kaybolmuştur. Ancak sanatçı, eldivenin kapalı ve silindirik bir şekle sahip olduğunu hayal etmiştir. Eldivenin parmakları açıkta bırakıp bırakmadığını bilmekte mümkün değildir. Eldivenli el çok hasarlıdır. Eldivensiz yumruk öndedir ve rakibin kafasına vurmaktadır. Belki de eldivensiz el yumruğun vurduğu yerler ile eldivenli el yumruğu vurduğu yerler farklı idi. Bellerinde kemer vardır. O halde boksta kemer kullanımı bu çağdan kalma bir uygulama olabilir.

Şekil 1: Güreşçiler ve boksörlerin tasvir edildiği Terrakota plak. Khafaji, Nintu Tapınağı, Erken Hanedan Dönemi, Milattan önce 3000-2340, Irak Müzesi, Bağdat, (www.flickr.com)

Şekil 2: Mezopotamyalı iki boksörü gösteren terrakota (pişmiş toprak kabartması), Milattan önce yaklaşık 2000-3000, Eshnunna'dan (Günümüzdeki Tell Asram, Irak), Louvre Müzesi, Paris, Fransa. (http://www.artres.com)

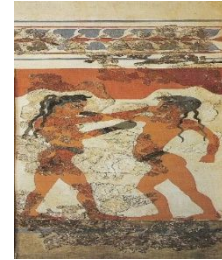
Şekil 3: İki erkeğin müzik eşliğinde boksunu gösteren pişmiş toprak kabartma, Milattan önce yaklaşık 1200, Sinkara (günümüz Senkerek, Irak). (www.flickr.com)

Şekil 4: Mısırlı boksörler ve sopa savaşçıları, Milattan önce yaklaşık 1350, Kheruef, Thebes, Mısır Türbesi'nden

Şekil 5: Hagia Triada'dan "Boksör Vazosu" ve çizim, Milattan önce yaklaşık 1500. (www.flickr.com)

Şekil 6: Antik kent Thera'da bulunan (Santorini) "Boks yapan gençler" freski, Yaklaşık milattan önce 1600 yılları (www.therafoundation.org)

Milattan önce 1300 civarı olduğu sanılan parçalanmış bir Miken amforasındaki resimlerde yarışma için hazırlanan iki boksör görülmektedir (Şekil-7). Her iki boksöründe yumruklarının sarılı veya çıplak olduğu net değildir. Söylenebilecek tek şey iki dövüşçünün her iki kolunun da uzatılmış olduğudur. Kolların bu şekilde olması boks için verimsizdir fakat maçı önce boksörlerin birbirlerine başarı dilemek ve başlama için ellerini birbirlerine dokundurma amacıyla olduğu söylenebilir. Antik Yunanda Boksta sporcuların elleri deri bez parçalarıyla sarılmıştır. Boks eldivenleri öküz derisinden elde edilen kayışlardan yapılmıştır (Tekin ve Tekin,2014). Şekil 8'de tek el bileğindeki sargılar görülmektedir. Belki de önceleri Girit uygarlığındaki tek el yumruk eldiven Yunan uygarlığında tek el sargı şekli ile yer almıştır ya da bir elini sararken resmedilmiş ve daha sonra diğer elini saracaktır. Parmakların açık bırakılmasının bir nedeni de sargı işleminin kendisi tarafından yapılmasına fırsat vermesi olabilir. Çünkü o çağda sporcu üstün bir insandı. Kimseye muhtaç olmamalıydı. Yunan boksunda da antik Yunan'daki çoğu sporlarda olduğu gibi boksörler çıplak dövüşmüştür. Yunan boksörlerinin tipik olarak giydiği tek "giyim" maddesi boks eldivenleriydi. Yunan boks eldivenlerine himantlar (tekil: himas) denilmiştir ve zamanla değiştirilmiştir. "Thongs" adı verilen ilk Yunan boks eldivenleri, yaklaşık 4 metre uzunluğunda olduğu tahmin edilen tabaklanmış deri kayışlardan (deri ve yağlı ipler ile ellere sarılan organlar) hazırlanmıştır. Bazıları bileklerini ve ellerini tamamen sarmıştır. Sargılar sıkı ve karmaşık bir şekilde yumruk içi ve bilek etrafına sarılmıştır (Şekil 9). Şekil 9'da boksörlerin yumruklarına dikkat edilirse günümüz boksundan farklı olarak parmakların açıkta olduğu görülür. Sargıların avuç içlerinden geçmesi yumrukların tam kapatılmadığı düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Belki de boks o devirde bu şekilde yumruklarla yapılmıştır. Şekil 10'da yumrukların ve ön kollarının büyük bir kısmının (üçte ikisi) çapraz şekilde bantlarla veya deri kayışlar ile sarıldığı görülmektedir. Hem yumruk içi hem de bilek etrafını yumuşak sargı ile sarmışlardır. Şekil 10'daki gibi geriye doğru düşmek veya kaçmak üzere olan boksörün parmağının havaya kaldırılması yenilgiyi kabul

ettiği anlamında yorumlanmıştır. Milattan önce 5. yüzyıl sonuna kadar, dövüşçülerin ellerini korumak üzere, yaklaşık 2,5-3 metre uzunluğundaki, dana derisinden yapılmış, el ve bileklere sarılan ve himas adı verilen uzun bantlar kullanılmıştır. (Kyle,2014). Belki de boks için yumrukların tamamen sarılmayıp parmakların dışarda bırakılması bu kuralın uygulanabilirliğini sağlamak içindi. Şekil 9 ve 10'daki sargı şekilleri, avuç içleri ve ön kollara destek için kullanılmış olabilir. Boksörlerin ellerini bu sargılarla nasıl bağladıkları konusunda güvenilir bilgi yoktur. Şekil 11'de müsabakaya hazırlanan bir boksör şekil 9 ve 10'daki gibi aralıklı değil tek elin bilek kısmını çokça sarmıştır ve parmaklar yine açıktadır. Şekil 12'de yumruklar tam sarılmıştır ve soldaki boksörün burnundan kan aktığı görülmektedir. İki boksörün arasında amforayı üreten çömlekçinin imzası görülmektedir. Daha sonra sargıların yerini kalın deri ile güçlendirilmiş hem elleri daha iyi koruyan hem de rakibe daha çok acı veren "sert eldivenler" almıştır. Philostratos'a göre ise, acı verdiği ve geç iyileşen yaralara neden olduğu için, domuz derisinden yapılmış el bantları yasaklanmıştır (Kyle,2014).

Şekil 7: İki boksör tasvir eden Miken amphora, Milattan Önce 1300 civarı (www.flickr.com)

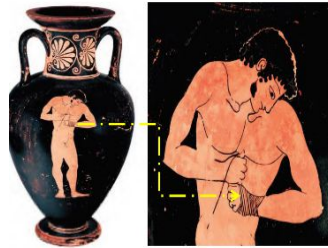
Şekil 8: El ve bileğine deri kayış saran Yunan boksör, milattan öce 520-500 (www.flickr.com).

Şekil 9: Siyah figür kabının özel kısmı, Milattan önce yaklaşık 409 (www.flickr.com)

Şekil 10: Milattan önce yaklaşık beşinci yüzyıl, amfora üzerinde yer alan boksör sahnesi (www.flickr.com)

Şekil 11: Kırmızı resimli amfora, M.Ö. yaklaşık beşinci yüzyıl, müsabakaya hazırlanan bir boksör (https://vimeo.com/tag:himantes)

Şekil 12: Milattan önce 520-510 "Nikosthenes yapıtı" (The Trustees of the British Museum)

Daha sıkılaştırılmış, müsabaka etkisini artıran bir eldiven dördüncü yüzyılda geliştirilmiştir. Daha sonra "daha yumuşak kayış" olarak adlandırılmıştır. Bu kayışlar, eldivenleri çok daha yumuşak yapan bir alt katman kullanılarak yapılmıştır ve ön kollara, bileklere ve ellere deri kayışlarla tutturulmuştur (Şekil-13). Daha yumuşak kayışlar, daha da yıkıcı bir eldivenin öncüsü olarak görev yapmıştır. "Keskin kayış", sertleştirilmiş bir deri parçasının eklenmesiyle geliştirilen, bir kesme parçası olarak hizmet veren, diğer deri ile birbirine geçen bantlar ve parmakların aralarına yerleştirilmiştir. İlkel bir eklem parçası olarak keskin kayışlar üçüncü yüzyılın daha yumuşak kayışlarının yerini almıştır. Bu dönemde Panhellenic oyunlarında kesici kayışlarının yarattığı tehlike, kalabalıklar için eğlenceli bir çekim merkezi olabilir (Kyle,2014).

Boksörler derileri, ellerinin etrafına başparmak diğerlerinden ayrı olacak şekilde sarmıştır. Bazı boksörler sadece bileklerini sarmıştır, diğerleri ise tamamen açılmamış bir el şeklinde kayış ile sarmıştır. Öyleyse temel amaç bilekleri desteklemek, eklemler ve parmaklar için az da olsa küçük bir koruma sağlamaktır. Bu gerçekler, sargı sarmaların savunma amaçlı ve saldırgan olmayan bir silah olarak tasarlandığını gösteriyor. Bununla birlikte, bu sargı şekillerinin ikincil bir amacının, bir rakibin cildini keserek ve kanamasına neden olarak darbenin şiddetini arttırmak olduğu açıktır. Profesör Dr. Thomas Scanlon bu konuda şunları söylüyor: "Vurmanın şiddetini arttırmak için deri kayış veya ham deriden sarılı yumruklarını ve kollarını yukarı kaldırmışlardır. Kafasına sık sık bir darbe indirmişlerdir ve her tarafa kan damlamıştır". Bu deri kayışların ortaya çıkarabileceği hasarın mükemmel bir örneği antik vazo resimlerinde gösterilmektedir (Şekil-12). Şekilde, sağdaki boksörün sol yanağında birkaç tane kesi var. Kayışların bir

darbenin şiddetini artırdığı bir gerçektir. Ayrıca, yazılı belgelerde kayışlar ile boksörlerin yaralanmasının sık ve genellikle çok şiddetli olduğu belirtilir. Kayış sarmanın ek bir faydası ise, antik çağda bir boksörün yumruğunu serbestçe açması ve kapatması ile ellerini savunma amacıyla kullanmasına izin vermesidir (Kyle,2014).

Bir boksörün yumruğunu serbestçe açma ve kapama yeteneğini kullanması ve eldivenlerle ilgili bilgiyi Pausanias şöyle nakleder: "Argos halkının Epidamnus'dan gelen boksör Creugas'ın durumunda olduğu gibi aynı şekilde hareket ettiklerini biliyorum. Nemean oyunlarında Creugas'a ölümünden sonra taç verdiler. Çünkü rakibi Syracuse'lu Damoxenus karşılıklı anlaşmaya uymadı. Boks müsabakası berabere devam edince, herkesin duyarak şahit olacağı şekilde birbirlerine sırayla bir yumruk atmak için anlaştılar. O zaman boksörler (el bileklerini) keskin kayışla sarmıyorlar, henüz yumuşak kayış kullanıyorlar, parmaklarını açıkta bırakmak için (kayışı) elin avuç kısmına sarıyorlardı. ...Creugas Damoxenus'un başına vurmak için elini yukarı kaldırdı. O böyle yapınca, Damoxenus rakibinin kaburgasının altına düz parmaklarıyla vurdu. Tırnaklarının keskinliği ve darbenin gücüyle ellerini diğerinin içine soktu, bağırsaklarını kavradı, onları kopardı ve dışarı çıkardı. Creugas olay yerinde öldü ve Argos halkı Damoxenus'u anlaşmayı bozarak rakibine birçok darbe vurduğu için diskalifiye etti. Galibiyeti ölü Creugas'a verdiler ve onun Argos'ta heykelini diktiler. O, benim zamanımda hala Lycian Apollo tapınağında bulunmaktadır." Ellerini "diğerinin içine soktu ve bağırsaklarını kavradı, kopardı ve dışarı çıkardı" ifadesi parmakların sargı dışında açık kalması yanında gerektiği zaman açılabildiklerini ifade edebilir. Yani boksörler gerektiği zaman yumruklarını açabilmişlerdir.

Kayışlarla ilgili ağırlı ve potansiyel olarak kariyeri sonlandıran durumlar oluşmuştur. Bu yüzden, eski Yunanlılar Milattan önce 4. yüzyılda sphairai veya episphairai adı verilen bir egzersiz eldiveni geliştirmiştir (Şekil-14). Bu eldivenin boğumları dirsekler kadar uzanmıştır. Bu eldivenler, boksörlerin çok hızlı vurmasına izin verecek şekilde tasarlanmış ise de büyük ölçüde yaralanma olasılığını azaltmak için tasarlanmıştır. Platon, Sphairai'nin amacını şöyle tanımlar: Müsabakadaki çatışmayı mümkün olduğu kadar taklit edebilmek için ... sphairai takarız, böylece vurma ve mümkün olduğunca çok darbeden kaçınma pratiği yapabiliydik. Plutarch, bu eğitim eldivenleri ile alınan darbeleri "ağrısız" olarak tanımlayacak kadar ileri gitmiştir. Palaestra için, episphairai'yi rakiplerin ellerine bıraktılar, böylece darbeler yumuşak ve ağrısız olduğu için maçın tehlikeli sonuçları olmamıştır. Muhtemelen abartmalarla karşılaştırıldığında, eğitim eldivenleri tüy yastıkları gibi görülmüştür (<https://ejmas.com>). Keskin kayışlar daha sonra gerçek bir eldiven haline getirilmiştir, giyilmesi ve çıkarılması çok daha kolay olmuştur ve deri kayışları, deri bir tutamakla sabitlenmiştir böylece bir boksör yumruk atarken eli üzerinden kaymamıştır. Keskin kayışların mükemmel bir temsili Milattan önce birinci yüzyıla ait Boksör 'un bronz heykelinde görülebilir (Şekil-15). Heykelin yüzünün yakından incelenmesi keskin kesiklerin yıkıcı gücünü gösterir. Boksörün kırık bir burnu ve yüzü ile kulaklarında çok sayıda kesik olduğu görülmektedir. Başlangıçta Romalılar, Yunanlıların keskin kayışlarını boksörler için bir araya getirmişlerdir (Şekil-16, 17 ve 18). Şekil 18'de Smyrnadan ele geçen bir sikke üzerinde boks eldiveni betimlemesini görmek mümkündür (Tomay ve Devocioğlu, 2017). Roma döneminde boks eldivenine benzer derilerin üzerine sivri demirler (kesici şekilde olan metal uçlar) eklenerek silah haline getirilmişlerdir (Şekil-19). Daha sonra keskin kayışları değiştirmişler ve bir eldiven oluşturmuşlardır (Şekil -20). Boksörlerin kurşun levhaya sarılı eldivenler kullanmaları, muşta gibi silahların boks müsabakasında kullanılması oyunları ölümcül kılmıştır (Kyle, 2014).

Sadece Roma İmparatorluğunda bilinen boks eldivenleri keşfedilmiştir. Bir çift iyi korunmuş Roma boks eldivenleri bulunmuştur. Eldivenler deriden yapılmış olup, tipik olarak şu anda çürümesi gereken bir malzemedir. Ancak, bu durumda, eserler, oksijenden yoksun bir çevreye gömüldükleri için sağlam kalmışlardır. Araştırmacılar, İngiltere'nin Northumberland ilçesinde bulunan antik bir Roma kalesi olan Vindolanda'da bir beton zemine gömülü olan eldivenleri bulmuşlardır (Şekil-21). Vindolanda'daki araştırmacıların belirttiğine göre bu boks eldivenleri Roma İmparatorluğunun hayatta kalan tek belgesi olabilir (<https://www.history.com>). Antik Yunanistan'ın boksörleri dövüş sırasında bileklerini korumak için ellerinin etrafında deri kayışları sarmış ilk kişilerdi. Bu erken boks eldivenleri hiçbir dolgu içermiyordu ve temel olarak boksörlerin kollarını korumayı hedefliyordu (<https://dundeesport.com>).

Roma dönemlerinde boks eldiveni, metal çivilerin eklenmesiyle ve deri kayışların sertleştirilmiş bir formu üzerine sivri bir şekilde sarılmıştır. Bu, sporun vahşetini büyük ölçüde arttırmıştır, birçok mağlupların ölmesine ya da sakat kalmasına neden olmuştur. Roma boks tehlike bakımından Yunan boksunu çok gerilerde bırakmıştır. Henüz erken devirde bile Romalılar Yunanlıların sert el bantlarını benimsemişler ve hatta daha da ileri giderek, Yunanlıların bu bantlarda kullandıkları sert derinin yerine metal kullanmak suretiyle caestus adını verdikleri eldivenleri üretmişlerdir. Bu eldivenler aslında öldürücü bir silahtan başka bir şey değildir. İmparator Nero döneminin (İsa'dan sonra 1. yüzyıl) bir ozanı

olan Lucillius, parasızlıktan miras peşinde koşan emekli bir boksörün vaktiyle yediği yumruklar yüzünden nasıl tanınmaz hale geldiğini şöyle anlatır “Olympicos burada, şimdi çok korkunç görünüyor, eskiden burnu, çenesi, kaşları, kulakları ve gözleri vardı. Sonra bir boks müsabakasına girdi ve hepsini kaybetti. Hatta babasından miras hiçbir parçası kalmadı. Kardeşi onun bir resmine sahipti ve onu hakeme gösterdi, o (hakem) onun (resmin) kardeşine hiç benzemeyen başka biri (yabancı) olduğuna hükmetti.” (Kyle, 2014).

Pausanias; Olimpiya’da boks müsabakasında acı çeken Glaucus’un heykelini şöyle tasvir eder: “Bir gün saban demiri pulluktan çıkar ve Glaucus elini bir çekiç gibi kullanarak onu yerine yerleştirir. Demylus oğlunun başarıma gücünü görür ve sonra onu boks yapmaya Olimpiya’ya götürür. Glaucus, orada, boksta tecrübesizdir ve rakipleri tarafından yaralanır, rakiplerin sonuncusu ile dövüşürken yaralarının çokluğundan bayılacağını düşünür. Sonra babasının ona bağırarak “Oğul, pulluğa dokun.” dediğini söylerler. Bunun üzerine rakibine, kendisine daha önce zafer getiren yumruktan daha şiddetli bir yumruk indirir. Bununla birlikte, Pythian ve Nemea oyunlarında iki, Isthmian oyunlarında sekiz taç kazanmıştır”.

Antik Yunan’da boksörler müsabaka esnasında önceleri eldiven olarak (tam olarak bir eldiven olmamasına rağmen) tabaklanmış, zeytinyağı veya hayvan yağıyla yumuşatılmış yaklaşık 4 metre uzunluğunda deriden yapılmış “himantes” denilen deri kayış kullanmışlardır. Bu kayış bileklerin ve elin etrafına parmakları serbest bırakacak şekilde (yumruğu sıkabilmek ya da rakibin yumruğunu savuşturmak amacıyla eli açabilmek için) belli bir düzende sarılmıştır ve her iki ucuna sağlamlaştırmak için düğüm atılmıştır (Miller, 2004). Yunanlar boks torbasını korykos olarak adlandırmıştır. Dövüşlerde kendilerini korumak için bellerine, bileklerine ve bazen de göğüslerine deriden yapılmış kemerler bağlamışlardır (<http://www.turkboks.gov.tr>). El ve bilekleri tam olarak saran sporcuların yanında kayışı bir bilezik gibi sadece bileklerine saranlar hatta yalnızca bir eline saranlar da görülmüştür. Boksörlerin tek ellerini sarmalarının en önemli faydası ellerini savunma aracı olarak daha rahat kullanabilmeleridir: Boksör böylece elini kolayca uzatabilir, yakalamaya çalışabilir veya gelen bir yumruğa açık eliyle rahatça engel olabilir (Tekin ve ark.,2016). Kayışların kullanımının birincil amacı; bilekleri desteklemek, parmak ve eklemler için mütevazı bir koruma sağlamak ve saldırıdan çok savunmaya yardımcı olmak gibi gözükse de Scanlon’un belirttiği gibi (1996) ikincil amacın yumruğun darbe şiddetini artırarak rakibin cildinde kanamaya neden olacak şekilde kesik açmak olduğudur (Kyle, 2014).

Boks, Antik Roma’da popüler bir seyirci sporuydu. Savaşçıların rakiplerine karşı kendilerini koruyabilmesi için deri kayışları yumruklarına sarmışlardır. Sonunda sert deri kullanılmış ve at kılından yapılan boks eldiveni bir silah haline gelmiştir. Romalılar boks eldiveninde kullandıkları metal tırnakları bile çıkardılar, bu da daha sonra mirmex (ekstremiteler delici) adı verilen daha sinsice bir silah haline dönmüştür (Kyle,2014). Virgil, kurgusal Aeneid’deki caestus’un acımasız doğasına gönderme yapıyor. “Bize daha önce kardeşi Eryx tarafından kullanılmış olan bir çift metal yüklü eldivenle savaşmayı amaçlayan Entellus adındaki Sicilya boksörünü anlatıyor. Alnında sıçrayan kan lekesi olduğunu söylüyor. Rakibi Truva, Dares, daha küçük, daha hafif eldivenler kullanılıncaya kadar savaşmayı reddetti, bu yüzden Aeneas Dares’in isteğini yerine getirdi. Entellus dövüşü ve zaferi kazanmaya devam etti. Entellus ayrıca, daha küçük, daha hafif olanları bile, caestus’un kafatasını kırarak öldürülmesi için sağ elini kullanarak nasıl daha etkili olabileceğini gösterdi.” Virgil’in hikayesi sonsuza dek bir zafer içinde ölümsüz rakibi ve ölmekte olan boğa ile Entellus’u betimleyen bir mozaikte ölümsüzleştirildi (Şekil -22). Şekil 22’de Yaşlı Sicilyalı şampiyon Entellus genç Truva şampiyonu Dares’i yendiği Aeneid’den boks sahnesi görülmektedir. Dares’in yaralı kafasından kan aktığı betimlenmiştir. Her iki boksör de caestus kullanmıştır (<https://www.bloodyelbow.com>). Mozaik sanatçısının, Caesti’de metal mafsallı bir şekilde açıkça gösterdiği, ancak körelmiş kenarları olduğu dikkat çekicidir. Belki Dares, daha keskin kenarlara sahip olan caestus stili ile savaşmak istemeyecek kadar zeki idi. Yaralanmalar sıradan ve sıklıkla çok ciddi olsa da boks eski Romalılarda son derece popüler olarak devam etmiştir. Achilles’in Truva Savaşı anıtında boks yapanların isimleri listelenmiştir. İkinci ya da ilk yüzyıldan kalma İngiliz Müzesinde bir parçası olan iki pişmiş toprak figürü, Afrika boksörlerinin Caestus’i kullandığını göstermektedir (Şekil-23). Soldaki boksör sol eliyle rakibinin çenesine sağlam bir üst yumruk vurmuştur ve rakibinin kafasını yukarı ve geriye doğru çevirmiştir. Bu darbenin katıksız şiddeti, modern bir boksör için hayal edilemez. Bununla birlikte, bu pişmiş toprak figürlerin dışında, eski Afrika’da çok az boks torbası vardı. Elimizdeki kanıt, temel olarak el-ele muharebenin çeşitli biçimlerinin referans aldığı sözlü geleneklerden kaynaklanmaktadır. Boks; Yunanistan, Türkiye, Mısır, Filistin ve Suriye’yi kapsayan Doğu Roma İmparatorluğu boyunca popüler olmuştur. İmparatorluğun Kuzey Afrika bölgesinde de popülerlik göstermiştir (<https://www.history.com/news/onl>). Dolayısıyla Caestus o zamanlar birçok yerde kullanılmıştır.

Hausada (Hausaland’ın kuzey doğusundaki bölümü, özellikle Sudan ve Çad, Eski Ahit’te adı geçen Kush ile örtüşen bölge) bugün duruş, silahlanma ve giyim gibi çeşitli özelliklere sahip olan Dambe Boks

yapılmaktadır. Antik Mısır, Yunan ve Roma boks sahnelerine ilginç bir şekilde benzemektedir. Damb boksörleri geleneksel olarak peştamal giymişlerdir (günümüzde şort giymeye başlamışlardır). Damb boksörlerinin kullandıkları teknik; diğer antik boksörlere, özellikle de sadece bir eliyle eldiven (kayış) kullanarak diğer elin savunma amaçlı olarak kullanılmasına benzerdir. Önde gelen bir antropolog olan Dr. Thomas A. Green'e göre, "Savaşmak için elin etrafında ip ya da deri sargının sarılması çok karmaşık bir icat değildir ve çok yönlü muhtemelen kültürler arası etkileşim olarak açıklanmalıdır". Bununla birlikte, boksun Akdeniz'e özel olmadığını biliyoruz; Afrika kıtasının sakinleri de sadece oldukça ilkel olsalar bile, el kaplamalarından yararlanan bir tür boksta yer almışlardır.

Şekil 13: Boks ve karma Dövüş Sanatları Yumruk sarma, (http://ozsportsreviews.com)

Şekil 14: Tercotta boks eldivenleri, antrenman eldivenleri (sphairai) (www.flickr.com)

Şekil 15: Oturmuş boksör bronz heykeli ("Terme Boxer"), Milattan önce 2. veya 1. Yüzyıl, (www.flickr.com)

Şekil 16: Roma dönemi eldiven sarılması örneği

Şekil 17: Smyrna'dan Ele Geçen ve Üzerinde Boks Eldiveni Betimlemesi Olan Sikke. İsa'dan önce I. Yüzyıl .

Şekil 18: "Keskin kayış" ile donatılmış Roma boksörlerini tasvir eden terracotta, 1. yüzyıl (www.flickr.com)

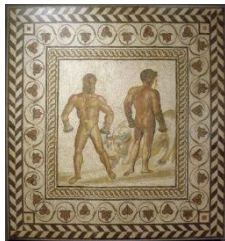
Şekil 19: Roma dönemi Caestus, https://dundeesport.com.)

Şekil 20: Romalılar, keskin kayışları değiştirerek deri tutacağı metal uçlarla değiştirerek caestus'u oluşturmuştur, (www.flickr.com)

Şekil 21: Bir caestus örneği ve eldeki kullanımı, Roma dönemi, Northumberland

Şekil 22: Entellus ve Virgil'in' Dareste arasındaki ünlü maçını betimleyen Mozaik. (www.flickr.com/photos/pankration)

Şekil 23: Caestus kullanan iki Afrikalı boksörün Terracotta tasviri, Milattan önce 2. ve 1. Yüzyıl arası (The Trustees of the British Museum)

SONUÇ

Antik çağ boks formuna bağlı şiddet ve trajedi, Milattan sonra 393'te yasaklanmıştır. Boksun yeniden ortaya çıkması 1500 yıl sürmüştür ve boks eldivenleri kullanılmamıştır. Büyük boks müsabakaları uzun yıllar boyunca eldivensiz olarak yapılırken, İngiliz boks şampiyonu Jack Broughton, 1700'lü yılların başında antrenman ve resmi olmayan maçlar için boks eldivenlerini tanıtmıştır. Bu eldivenler, bugün gördüğümüz eldivenlere çok benzemektedir. Eldivenlerde kullanılan dolgu malzemesi boksörleri kemiklerinin kırılmasından, gözlerinin morarmasından ve burun kanamalarından korumuştur. Boksörler, çıplak yumrukla dövüş tarzından vazgeçmek konusunda son derece isteksiz davranmıştır dolayısıyla dövüşün neden olduğu çok sayıda ölüm nedeniyle, boks dünya çapında 1800'lerde birçok yerde bir kez daha yasaklanmıştır. Modern çağda insanlarda oluşan boksla ilgili olumsuz görüşlerin temelinde çıplak yumrukla dövüş dönemi bulunmaktadır. Yastıklı boks eldivenleri 1866 yılında rekabetçi boksta yerini almıştır. Tüm boksörlerin maçlar sırasında yastıklı boks eldivenleri giymesi gerektiği gibi genel adalet ve güvenliği arttırmak için bir dizi katı kural koyulmuştur. Bu kurallar geniş çapta kabul görmüştür ve 20. yüzyılın başlarında tüm boks maçlarında çıplak yumruk boks ortadan kaldırılmıştır (<https://dundeesport.com>).

Boks faaliyetleri antik çağda önce çıplak yumruk ile başlamıştır sonrasında yumruklara bant veya deri kayışlar sarılmıştır daha sonra tek elde eldiven kullanılmıştır. Antik Yunan döneminde keskin kayışlar kullanılırken Roma döneminde Ceastus adı verilen daha tehlikeli malzemeden eldiven kullanılmıştır. Antik olimpiyatların yasaklanması sonrası yine çıplak yumrukla belirli bir süre boks yapılmıştır fakat en son günümüz eldivenlerine benzer eldiven kullanılması ile eldivenler boks malzemesi olarak sporda yerini almıştır.

KAYNAKÇA

- Çokbankır, N (2010). *Yazıtlar Işığında Roma İmparatorluk Çağı Küçük Asya Agonları ve Sporcuları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Antalya.
- Kornel, E (2011). *Geschichte des Sports. Geschichte des Sports und anderer Bewegungskulturen*, sport1.uibk.ac.at/lehre/.../Geschichte%20WS10-11.pdf
- Kyle, DG (2014). *Sport and Spectacle in the Ancient World*. The Atrium, Southern Gate, Chichester, West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Miller, S G (2004). *Ancient Greek Athletics*. New Haven: Yale University Press.
- Poliakoff, MB (1987). *Combat Sports in the Ancient World: Competition, Violence, and Culture*. New Haven: Yale University Press. p. 65.
- Swaddling, J (2008). *The Ancient Olympic Games*. University of Texas Press.
- Tanrıver, C (2009). Three New Inscriptions from Tripolis. *Epigraphica Anatolica*, 42, 84-85.
- Tekin, G Tekin, A Çalışır, M (2016). Sporda şiddet Bağlamında Antik Yunan Döneminde Boks. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:5; Sayı: Ek Sayı, sh.1-18
- Tekin, A Tekin, G (2014). Antik Yunan Dönemi: Spor ve Antik Olimpiyat Oyunları. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Yıl 7, Sayı XVIII, ss. 121-140.
- Tomay, B Değirmencioglu, H (2017). Antik Çağda Anadolu'da Spor Turizmi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Akademi Dergisi*, 2 (2): 9-21

İnternet Kaynakları

- <https://professorleobruno.blogspot.com/2011/12/>
- <https://nereye.com.tr/antik-yunanistanin-en-populer-spor-oyunlari/>
- <https://kafatopu.wordpress.com/2011/06/16/antik-donemde-olimpiyatlar>
- <https://www.history.com/news/only-known-boxing-gloves-from-roman-empire-discovered>
- <https://www.bloodyelbow.com/2018/2/22/17026988/real-old-school-first-pair-of-ancient-roman-boxing-gloves-discovered-archaeologists-history>
- <http://www.antrimboxing.org/docscorner/HistoryofAmateurBoxing.pdf>
- https://ejmas.com/jcs/2010jcs/jcsart_murray_1007.html
- <https://dundeesport.com.au/history-of-boxing-gloves>
- www.therafoundation.org
- www.flickr.com/photos/pankration
- <https://www.history.com/news/onl>
- <https://vimeo.com/tag:himantes>
- <http://www.hasanmalay.com/index.php/component/content/article/3-f/92-antik-devirde-boks-ve-tripolisde-buldan-beraberlikle-biten-bir-boks-mac-malay>
- <http://www.turkboks.gov.tr/dunya-boks-tarihi.aspx>
- <http://ozsportsreviews.com/2015/06/mma-strength-and-conditioning-training>